

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԱԶԳՈՎԻՆ ՍԳՈՒՄ ԵՆՔ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳՐԵՏԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՆԴԱՐՄԱՆԵԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում արտակարգ տրամադրվում է տիրում, որովհետև ո՛չ ևս է լրտրից սիրված և հարգված Վեհափառը:

Հայրակորույս որբի նման լացակումած հեկեկում է Հայոց Ընդհանրական Հայրապետության Մայր Աթոռը, որովհետև ո՛չ ևս է նրա Վեհափառ և ազգընտիր Գահավաճը:

Անշափ սոսք է պատել Միածնաէջ Մայր Տաճարն ու աշխարհասփյուռ Հայաստան-յայց Առաքելական Եկեղեցին, որովհետև ո՛չ ևս է հայ եկեղեցական նախնապետության Մայրաքույրն Պատրիարք-Քահանայապետը, Հայոց Կրոնապետն ու Հովվապետը:

Ի խորոց սրտի սգում է և հայ ժողովուրդը, որովհետև ո՛չ ևս է հայրենասեր ու ժողովրդավեր Ազգապետը, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծովյուն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Սրբաշնաքույն Հայրապետը:

Ապրիլը՝ գարնան առաջին ամիսն է, բնության փերականդալանացման ավետարանը: Ապրիլով են սկսվում ջերմիկ ու փենսանորոգ օրերը, որոնք մխիթարություն և ապրելու հույս են ներշնչում՝ մանավանդ սառնաշունչ ձմռան սաստկություններից տառապած ախտավարակ հիվանդներին:

Բայց, այս տարի, ապրիլ ամիսը բոլորովին կորցրեց իր հուսադրիչ նշանակությունը: Ամենայն Հայոց ծերունագարդ Հայրապետի համար, որ փոխանակ ապրելու հույսի, ծանրորեն հիվանդ, — թեև միշտ մասնագետ բժշկների քուրդուրալից հոգատարության ներքո, — մահվան մղձավանջով անցկացրեց ապրիլյան օրերը:

Նկավ և կենսուրախ մայիսը, Հայաստանի գեղեցիկ մայիսը:

Զմրտփառ հազան հայրենի սարերն ու ձորերը, դաշտերն ու հանրերը, այգիներն ու պարտեզները:

Ամեն կողմ ծիլ էր ու ծաղիկ, ամեն կողմ ծրգ էր ու ցնծություն:

Միծաղ կար դեմքերի վրա, ցնծություն կար սրտերի մեջ: Հայաստանի ամբողջ տարածության վրա, արդյունավետ և տաքորոգործ աշխատանքի համբրված է բարձրանում դաշնալուր և խանդավառ: Ներկայի լուսաշող իրականությունից և ապագայի պլեյի պայծառ հեռանկարից բխող նրջանկությունը թևավաքաց սավառնում էր ամենուրեք: Միայն տրտում էին Հայոց Հայրապետի հիվանդության մասին մտովի լուր ունեցող անձինք, թեև Վեհը գտնվում էր ականաավոր բժշկների անմիջական հակողությամբ տակ:

Նվ ու տեղեկացել էր այդ տխուր լուրի՝ Վեհի հիվանդության մասին, առանց բացառության, սրտանց ցանկացել ու մաղթել էր Աստուծուն, որ Հայրենի բնության ծոցում փթթել սկսած կենսաբեր գարունը օքսեր բժշկական միջոցառումներին և շուտով վերադարձնելու առաքինազարդ Հայրապետի խանգարված առողջությունը:

Սակայն, ափսո՛ս, այլ կերպ էր տնօրինած Նախախնամությունը: Նրբ հզոր Սովետական Միությունում, անխորտակելի բարեկամությունում և անասանելի եղբայրության մարդկային զոդված բազմազգ ժողովուրդների հետ հայ ժողովուրդն էլ խանդավառորեն նշում էր 1945 թվականի մայիսի 9-ին վերջ գտած Հայրենական պատերազմի փոտապանծ հաղթանակի 9-րդ տարեդարձը, վախճանվել

էր Ամենայն Հայոց Մայրապետն Պատրիարք և Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծովթյուն Տ. Տ. Գեորգ Զ. հայրենասէր և մեծագործ Հայրապետը:

Մահկանացու էր, ուստի՝ վաղ կամ անապառ՝ պիտի մահանար: Բայց դեռևս անժամանակ էր այս՝ իսկապէս անդամանելի կորուստը Հայաստանայց Առաքելական Եկեղեցու համար, Ս. Էջմիածնի Հայրապետական Մայր Աթոռի և Սփյուռքի հայութեան համար: Նրանք, մանավանդ աշխարհի ներկայումս ապրած քաղաքականապէս անպատասխան և փոթորկոտ օրերին, դեռ շատ կարիքն ունենին հոգեւոյս Հայրապետի խմատուն ղեկավարութեան և առաջնորդութեան:

Անգամ հիվանդութեան շարադուշակ օրերին, հոգեկան անհուն հրճմանքով, Նա խոսում էր այս և հաջորդ մի քանի տարիների ընթացքին իրագործվելիք մեծ ձեռնարկների և ծրագրերի մասին, որոնք ազգային խոշոր նշանակութեամբ ունեն:

Մեռնօրհնութեամբ, որի մեծահանգես կատարման բոլոր տնօրինութեաններն արել էր անձամբ, տեղի պիտի ունենար այս տարի, սեպտեմբերին, աշխարհի շուրս ծագերից Էջմիածին ժամանելիք հայ հավատացյալների հերթականութեամբ:

— Մեռնօրհնութեամբ առիթ է ստեղծելու Սփյուռքի Մեր հարազատ զավակներից շատերին, որպեսզի գան և սեփական աչքերով տեսնեն վերածնված Մայր Հայրենիքի անսխալ ընթաց վերելքն ու բարգաւաճումը, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան և Հայ Եկեղեցու զարթոնքը, հայ ժողովրդի երջանիկ առօրյան, — խանդավառորեն ասում էր Նա, հարելով Իր դեռևս պայծառաբեր հայացքը ստեղծագործ շինարարութեամբ հարազատ ընթացող մայրաքաղաքի լայնածիր համայնապատկերի վրա:

Հայ Եկեղեցու պայծառացումը, Հայ Եկեղեցականութեան, ի մասնավոր Էջմիածնի միաբանութեան արժանավոր դիրքի բարձրացումն ու ամրացումը, Էջմիածնի և Կիլիկիայի Հայրապետական Աթոռների միջև ստեղծված միասնական ամրապնդումը, Սփյուռք դարձած հայութեան մեկտեղումը հայրենի երկրի վրա, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան իրավունքների և առանձնաշնորհումների պահպանման ապահովումը, նախորդող երանաշնորհ կաթողիկոսների հրազած և միշտ էլ երազ մնացած Մայր Տաճարի նորոգումը՝ Նրա մտահոգութեան առաջնահերթ խնդիրներն էին: Այդ պատճառով էլ Նա հայրաբար գուրգուրում էր Հոգեւոր Ճեմարանի, սարկավազների, հայ եկեղեցա-

կանների վրա: Նրանց ամենափոքր հաջողութեանից մեծապէս ուրախանում էր Նա:

— Այս տարի, օգոստոսի Մեռնօրհնութեան հանդիսակատարութեանից, անձամբ պիտի կատարեմ արտասահմանում և երկրում իրենց ազգագուտ ծառայութեաններով ու անբասիր կյանքովը փայլած մի շարք բարեշնորհ վարդապետների հպիսկոպոսական օծումը՝ ի պայծառութեան մեր սիրելի Եկեղեցուն, — հրճվալի ասում էր Նա և ավելացնում, թե՛ միևնույն նպատակով, ի նպատակ Հոգեւոր Ճեմարանի, ապահովվելու էին նյութական լայն միջոցներ, պատրաստելու համար բարձր դաստիարակութեամբ օժտված եկեղեցականներ:

Երջանկահիշատակ Վեհափառը հրճվում էր նվիրապետական երկու Աթոռների միջև ստեղծված սերտ գործակցութեամբ և միասնութեամբ: Այդ գործակցութեանն ու միասնութեանը առավել ևս ամրապնդելու և հավերժացնելու նպատակով նախատեսում էր կազմակերպել եկեղեցականների փոխայցելութեաններ՝ երկու կենտրոններում միանգամայն, ինչպէս նաև Էջմիածնում գումարել համազգային-եկեղեցական ժողով՝ երկու Աթոռներին պատկանող թեմերից ընտրված պատգամավորներով: Նրա ամենաբուռն իդեալից մեկն էր Կիլիկիայի Կաթողիկոսական Աթոռի վրա բազմած տեսնել երջանկահիշատակ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի արժանավոր հաջորդին:

— Իսկ ինչ վերաբերում է Սփյուռք դարձած հայութեան Մայր Հայրենիքում հավերժան հարցին, դա՛ իմ կտակն է, ինչպէս ասել եմ ուրիշ առիթով էլ: Ամեն ժողովուրդ ունի իր հայրենիքը: Հայ ժողովրդի սրբութեան սրբոց Հայրենիքն էլ Հայաստանն է, որտեղ ի վերջո պետք է հավաքվեն քաղաքական զբախտ դեպքերի բերմամբ աշխարհով մեկ ցրվի ընկած հայերը, — նշում էր Նա ակներև հուզումով:

Գերագույն երջանկութեան հուրը փայլում էր Նրա մեղմանուշ աչքերի մեջ, երբ ավետում էր, թե՛ արդեն ձեռք էր բերել Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան բազմադարյան իրավունքների և առանձնաշնորհումների անսպաթաք շարունակումը երաշխավորող տնօրինութեանները: Հետո, բազումները ներկայաբար, որպէս նոր օրերի Սիմեոն ծերունի, փառք էր տալիս Աստուծո, որ Իրեն շնորհել էր հարազատ Պատրիարքի բարձր կարգավորութեամբ, Մայր Տաճարում սկսած հիմնական նորոգութեանների առաջին աշխատանքները տեսնելու բախտավորութեանը: «Աստված թող այնպէս անի, որ Եւ մինչև կյանքի վերջին րոպեն պահեմ գիտակցութեամբ», — եզրափակում էր Նա Իր խոսքերը,

նրանց կցորդելով հանուր աշխարհի խաղաղության և մարդկության եղբայրության ի նպաստ հոգեբույժ աշոթքը:

Նախախնամությունը, իրոք, իրականացրեց Նրա վերջին խնդրանքը: Նա, Իր կյանքի մինչև վերջին րոպեն, պահեց լրիվ գիտակցությունը: Վախճանվելուց սակավաթիվ ժամեր առաջ Նա ընդունեց մի խումբ շնորհալի սարկավազներին և նրանց խրատեց՝ երբեք չզրավաճանել Հայրենիքին, միշտ հավատարիմ մնալ Հայաստանյայց Եկեղեցուն և Մայր Աթոռին:

Օժտված բազմապիսի անստգյուտ առաքինություններով, Նա սիրվեց ժողովրդից և հարգվեց բոլորից անխտիր: Ահա ինչու իրավունք ունեն այն հավատացյալ պառավ հայուհին, որ Երևանի Ս. Զորավար եկեղեցու փողոցում, լսելով Հայոց մեծագործ և մեծահոգի Հայրապետի վախճանման բոթը, վրշտահար ու տրտմաթախիծ, հառաչեց.

— Դժբախտություն... —

Այո՛, հայ ժողովրդի համար մեծ դժբախտություն է Նորին Ս. Օծություն Ս. Տ. Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի վախճանվելը: Բայց մահա-

ցածների համար հուսակորույս ողբալը՝ ապագայի հեռանկար չունեցող տգետ մարդկանց վայել է: Հայ ժողովուրդը հաճախ է ենթարկվել նման և ավելի ծանրակշիռ դժբախտությունների, սակայն երբեք չի հուսահատվել և չի ընկճվել. ընդհակառակը՝ մնացել է բարձրաճակատ և աննկուն: Նա միշտ էլ ունեցել է փյունիկ թռչունի պես մոխիրներից. վերահառնելու ինքնածին ուժը: Փա՛ստ՝ վերածնված Հայաստանի և Նրա մայրական ծոցում վերադարձնած և վերակազմակերպված Առաավորչահիմն Մայր Աթոռի լուսապայծառ ներկան:

Ազգովին սգալով հանդերձ իմաստուն, մեծագործ, հայրենասեր և ազգանվեր Վեհափառ Ս. Տ. Գեորգ Զ. Զորեքյան Կաթողիկոսի անդարմանելի կորուստը, անխախտ վրստահություն ունենք, որ հայ ժողովրդին և Հայ Եկեղեցուն պիտի հաջողվի շուտով ընտրել Նրա՝ և՛ իրականացման ճանապարհի վրա դրված, և՛ դեռևս չիրականացած՝ ազգօգուտ և հայրենօգուտ իդճերն իրականացնող արժանավոր հաջորդին:

